

Stanisława Wojnarowicz

Biblioteka Główna

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ
„BIBLIOTEKA W CZASIE – CZAS W BIBLIOTECE”
(LUBLIN, 25–26 WRZEŚNIA 2014 ROKU)

Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie uczciła jubileusz siedemdziesięciolecia działalności zorganizowaniem Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Biblioteka w czasie – czas w bibliotece”. Konferencja została objęta honorowym patronatem JM Rektora UMCS prof. dr. hab. Stanisława Michałowskiego. Obrady otworzył prorektor UMCS prof. dr. hab. Ryszard Dębicki. Zaproponowana problematyka konferencji wzbudziła zainteresowanie pracowników naukowych instytutów: Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, Kulturoznawstwa, Filologii Polskiej akredytowanych na uniwersytetach: Warszawskim, Jagiellońskim, Śląskim, Jana Kazimierza w Bydgoszczy oraz Marii Curie-Skłodowskiej. Referaty wygłosili także praktycy bibliotekarstwa naukowego z Biblioteki Narodowej w Warszawie, Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku i Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu. Najliczniejszą grupę prelegentów stanowili pracownicy bibliotek uniwersyteckich: Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu w Białymstoku, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i bibliotek uczelni specjalistycznych: Uniwersytetu Ekonomicznego i Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Politechniki Łódzkiej, Politechniki Częstochowskiej, Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu. Wystąpienia konferencyjne ujęto w pięć sesji tematycznych: „Biblioteka w perspektywie kulturowej”, „Biblioteka akademicka w uczelni”, „Biblioteka w perspektywie czasu”, „Biblioteka obszarem pamięci”, „Czas w bibliotece”.

Wieloaspektowe ujęcie roli bibliotek w kulturze zostało przedstawione podczas pierwszej plenarnej sesji „Biblioteka w perspektywie kulturowej”. Prof. dr. hab.

Anna Kamler (Uniwersytet Warszawski) w referacie poświęconym *Polskim bibliotekom królewskim* omówiła początki zbieractwa ksiąg przez osoby świeckie – monarchów i członków ich rodów. Działalność biblioteczną służącą kształtowaniu tożsamości kulturowej Polaków w kraju na obczyźnie, adresowaną do polskiej społeczności na wychodźstwie, przedstawiła dr Iwona Pugacewicz (Uniwersytet Warszawski), omawiając powstanie i rozwój *Biblioteki emigracyjnej na Batignolles*. Wskazała na wkład tej ksiąźnicy w zabezpieczenie dorobku intelektualnego emigracji. Na podstawie nieznanych dotychczas materiałów archiwalnych omówiła działania organizacyjne wskazujące na znaczenie strategii działań umiejętnie dostosowanej do warunków administracyjno-organizacyjnych we Francji. Prof. dr hab. Zdzisław Gębołyś (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), przedstawiając przeobrażenia *Biblioteki Miejskiej w Essen w czasie*, zwrócił uwagę na wpływ wydarzeń politycznych oraz zatrudnionych bibliotekarzy na kształtowanie zbiorów i działalność społeczną ksiąźnicy. Ukazał przemiany reguł funkcjonowania biblioteki i poszczególnych funkcji bibliotecznyc. Zwrócił uwagę na to, jak bliższe i dalsze otoczenie wpływa na rozwój biblioteki w czasie. Odbudowa zbiorów po zniszczeniach wojennych była przedmiotem referatu prof. dr hab. Ryszarda Nowickiego (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), który omówił wyniki swoich badań nad *Księgozbiorami zabezpieczonymi w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie*. Materiały biblioteczne, zabezpieczone w latach 1946–1956 przez polskie Ministerstwo Oświaty oraz Ministerstwo Kultury i Sztuki, przyczyniły się wydatnie do zrekompensowania strat oraz wzrostu zbiorów. Zasadnicze znaczenie dla zbudowania ksiąźnicy o wyjątkowym znaczeniu w powojennej Polsce miała strategia zarządzania, zaangażowanie i profesjonalizm dyrektorów biblioteki.

Refleksje nad fenomenem biblioteki zawarte w utworach literackich były przedmiotem referatu *Biblioteka na miarę człowieka – świat wizji i rzeczywistości – Borges, Eco, Domingues, Debroux* mgr Gabrieli Meinardi (Biblioteka Instytutu Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie). Spośród rozważanych kwestii: czym jest biblioteka w ogólności, jaka powinna być dla korzystających, jakie ma znaczenie dla swoich posiadaczy, pierwsza zostaje otwarta, pozostałe prowadzą do wniosku zasygnalizowanego w tytule wystąpienia. Postrzeganie biblioteki przez intelektualistów i pisarzy oraz budowanie jej wizji literackich są według referentki przesłanką dla tezy, iż świat bez ksiązek nie jest możliwy. Dr Beata Przewoźnik (Uniwersytet Śląski) podjęła próbę omówienia biblioteki jako miejsca i przedmiotu badań z zakresu bibliotekarstwa, bibliologii, historii turystyki górskiej, dziejów literatury tatrzańkiej, taternickiej na przykładzie Centralnej Biblioteki Górskiej PTTK w Krakowie.

Podczas sesji „Biblioteka w perspektywie czasu” skierowano uwagę na okres od XVIII stulecia do współczesności, eksplorując problematykę księgozbiorów prywatnych i fundacyjnych. Mgr Ewa Lichnerowicz (Polska Akademia Nauk, Biblioteka Gdańska) przedstawiła wyniki badań nad *Bogatym księgozbiorem mieszczańskim na przykładzie biblioteki Jana Uphagena (1731–1802)*. Zbiór – należący do największych i najcenniejszych w XVIII wieku w Polsce – odzwierciedlił zainteresowania i aktywność polityczną reprezentanta wyższych warstw mieszczaństwa w tym okresie.

Referat *W kręgu wileńskich i warszawskich kontaktów biblioteki puławskiej w latach 1806–1831* przedstawiony przez mgr Anetę Kwiatek (doktorantka w Katedrze Historii Literatury Oświecenia i Romantyzmu na Uniwersytecie Jagiellońskim) przyniósł, oparte na materiałach źródłowych, omówienie współpracy właścicieli biblioteki ze środowiskami wydawców, księgarzy, bibliofilów. Bogactwo zbiorów, profesjonalizm i dorobek bibliotekarzy, a przede wszystkim zainteresowania przedstawicieli rodu Czartoryskich sprawiły, że ich biblioteka stała się repozytorium pamięci i tradycji polskiej kultury piśmienniczej.

Mgr Alicja Sobańska (Biblioteka Raczyńskich), mówiąc o Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu, skupiła uwagę na okresie utworzenia ksiąźnicy i jej współczesności w prezentacji zatytułowanej: *Vetus et nova – Biblioteka Raczyńskich przestrzenią „ducha czasu”*. Przedmiotem szczególnego zainteresowania uczyniła kształtowanie przestrzeni bibliotecznej, zwracając uwagę na rolę czynników społecznych, politycznych i socjologicznych w powstaniu i rozwoju ksiąźnicy dedykowanej szerokim kręgom społecznym. Odzwierciedlenie polsko-litewskich kontaktów naukowych zostało zarysowane w referacie mgr Barbary Zezuli (Biblioteka Uniwersytecka KUL) *Czas polski, czas litewski*, przedstawiającym dzieje założonej przez Tadeusza Wróblewskiego Państwowej Biblioteki im. Eustachego i Emilii Wróblewskich, działającej od 1941 roku w strukturze Litewskiej Akademii Nauk. Stuletnia dzisiaj ksiąźnica należy do pięciu najważniejszych bibliotek państwowych na Litwie.

Mgr Wiesława Łapuć (Biblioteka Główna Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie), podążając przez stulecia tropem przeobrażeń podstawowego mebla bibliotecznego, jakim jest regał, przedstawiła kształtowanie przestrzeni bibliotecznej w rozległej perspektywie czasowej – od średniowiecza po współczesność. Bliższym współczesności okresem w historii bibliotek zajął się dr Maciej Szablewski (Biblioteka Narodowa), który omówił działania służące zabezpieczeniu najcenniejszych zabytków polskiego piśmiennictwa w latach 1950–1961, prowadzone przez Bibliotekę Narodową w Warszawie. Przedstawił je w referacie *Praca na zgłiszczach. Działalność Stacji Mikrofilmowej Biblioteki Narodowej...* Natomiast *Współczesna działalność i współpraca bibliotek narodowych*

Unii Europejskiej była przedmiotem wystąpienia mgr Julity Niedźwieckiej-Ambroziak (Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Bankowej w Toruniu). Autorka omówiła działania księżnic narodowych mające na celu zapewnienie szybkiego, zintegrowanego dostępu do cyfrowych wersji materiałów reprezentujących dziedzictwo narodowe. W ten sposób biblioteki narodowe spełniają rolę łącznika przeszłości z przyszłością.

Dr Renata Malesa (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej) podczas prezentacji zatytułowanej *Wirtualna przestrzeń biblioteki jako wyznacznik jakości jej działań* wskazała, iż w badaniu efektywności bibliotek oraz tworzeniu wskaźników, norm i standardów ich funkcjonowania coraz częściej brane są pod uwagę wskaźniki dotyczące przestrzeni wirtualnej. Prelegentka przeprowadziła analizę jej elementów w bibliotece naukowej. Z kolei zagadnienia współczesnej działalności młodej generacji bibliotekarzy były przedmiotem referatu mgr Katarzyny Bikowskiej (Biblioteka Uniwersytecka w Olsztynie). Autorka omówiła wyniki badań przeprowadzonych wśród uczestników 8. Forum Młodych Bibliotekarzy. Badała oczekiwania młodych bibliotekarzy w odniesieniu do tego rodzaju gremiów. Stwierdziła, iż są to spotkania bogate w doświadczenia i inspiracje, integrujące środowisko zawodowe, wzbogacające przygotowanie zawodowe.

Perspektywa czasu w odniesieniu do bibliotek pozwala wyraźnie zarysować widzenie ich zasobów jako nośnika kultury duchowej i materialnej poszczególnych epok. Konsekwencją tego podejścia jest postrzeganie „Bibliotek jako obszarów pamięci”. W sesji, której nadano taką nazwę, wygłoszono pięć referatów. Dr Monika Sulejewicz-Nowicka (Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego) w wystąpieniu *Czas zamknięty w bibliotece Ignacego Krasickiego (inwentarz 1810 roku)*, omawiając księgozbiór tego intelektualisty i pisarza, stwierdziła, że zebrane tam dzieła starożytnych klasyków, twórców czterech stuleci od XV do XVIII wieku, obiekty sztuki „odzwierciedliły stosunek osiemnastowiecznych pisarzy do kategorii czasu – przyszłość, która miała nastąpić łączyła się z przeszłością, która minęła i trwającą teraźniejszością”. Dr Tomasz Stolarczyk (Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego) w referacie *Czas w staropolskich bibliotekach klasztornych* stwierdził, że na podstawie ksiąg zgromadzonych w staropolskich klasztorach dominikańskich można wnioskować o postrzeganiu świata i postępowaniu zakonników, a także o zmianach w postawach intelektualnych, które przynosił duch czasu. Ich biblioteki były instrumentami życia religijnego, duchowego, intelektualnego.

Interesujące podejście do pamięci trwającej dzięki starym książkom przedstawił mgr Piotr Lewkowicz (Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego). Na zagadnienie pamięci książki spojrział zarówno z perspektywy bibliologicznej, jak i z perspektywy antropologii i archeologii rzeczy.

Te obiekty liczące często setki lat, będące ciągle w użyciu i spełniające funkcje przypisane im w chwili stworzenia łączą w sobie znaki pamięci, które należą do czasu tekstu i jego autorów, czasu ilustracji i jej twórców, czasu drukarzy i księgarzy, czasu składników materialnej postaci książki, czasu czynników atmosferycznych i losowych na nią oddziałujących, czasu użytkowników. Wielkość ksiąg pomnaża potencjał pamięci, którego wykorzystanie (interpretacja) pozwala odnieść się do zapisanej przeszłości, wysuwać hipotetyczne ustalenia.

Dr Agata Rybińska (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej) w referacie *Biblioteka a świat, którego już nie ma* wskazała na zasoby wybranych bibliotek (literatura piękna, dzieła historyczne, archiwalia, dokumenty życia społecznego) jako źródła wiedzy o historii, literaturze i kulturze Żydów oraz jako dziedzictwo polskiej kultury. Kulturowe bogactwo mieszkańców nieistniejących już sztetli zilustrowała fragmentami z utworów żydowskich autorów, w tym klasyków literatury jidysz.

Mgr Danuta Gurdak (Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie) w wystąpieniu *Nie tylko dla teologów – Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie i jej misja w społeczeństwie globalnym* wskazała na kulturową i komunikacyjną rolę, jaką może spełniać biblioteka teologiczna i kościelna we współpracy ze środowiskiem uniwersyteckim, bibliotekarskim i lokalnym.

„Biblioteka w czasie” to zarówno przeszłość, jak współczesność. Sesje „Biblioteka akademicka w uczelni” i „Czas w bibliotece” skupiły wystąpienia dotyczące teraźniejszości bibliotek. Rozważania nad miejscem biblioteki akademickiej w uczelni były w dużej części prezentacją działań usługowych i promocyjnych ukierunkowanych na osiągnięcie optymalnej satysfakcji użytkowników. Mgr Krystyna Jazdon i mgr Aleksandra Szulc (obie z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu) w referacie *Biblioteka częścią „planetarnego układu uczelni” czy pozostająca poza orbitą przestrzeni akademickiej, na przykładzie działań Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu* przedstawiły szeroki zakres działań służących tworzeniu przyjaznej i wygodnej przestrzeni bibliotecznej dla użytkowników z uczelni, miasta i regionu. Uznały, że prowadzone przez Bibliotekę Uniwersytecką w Poznaniu działania, zgodne ze strategią uczelni i misją Biblioteki, zapewniające wysoki poziom usług i zbiorów uzasadniają pozytywną odpowiedź na postawione w tytule wystąpienia pytanie. Mgr Halina Brzezińska-Stec (Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku), dając twierdzącą odpowiedź na pytanie *Czy Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia jest „miejscem trzecim” w społeczności akademickiej i lokalnej?*, stwierdziła, iż biblioteka akademicka, stając się „trzecim miejscem”, powinna pełnić przede wszystkim funkcję „miejsca drugiego”, czyli miejsca nauki i pracy dla studentów oraz pracowników uczelni. Mgr Danuta Domalewska i mgr Aureliusz Potempa (oboje z Biblioteki Głównej Uniwersyte-

tu Ekonomicznego w Krakowie) w referacie *Hybrydowy model funkcjonowania biblioteki wyższej uczelni ekonomicznej* omówili podstawowe elementy hybrydyzacji usług i mediów w reprezentowanej przez nich Bibliotece: automatyzację procesów gromadzenia i opracowania, gromadzenie zbiorów tradycyjnych i dokumentów elektronicznych, udostępnianie online zasobów elektronicznych, świadczenie usług informacyjnych poprzez platformy cyfrowe i pocztę elektroniczną, prowadzenie dydaktyki bibliotecznej w trybie onsite i online.

Referat mgr Edyty Kołodziejczyk (Biblioteka Politechniki Łódzkiej) *Miejsce biblioteki akademickiej we współczesnej uczelni* stanowił formę uogólniającej refleksji na temat pozycji biblioteki w uczelni. Nawiązując do jej roli w tradycji akademickiej oraz fizycznego i symbolicznego usytuowania, prelegentka wskazała na jakość współczesnej działalności opierającej się na najnowszej technologii informacyjno-komunikacyjnej. Jej zdaniem „współczesna biblioteka akademicka to instytucja nowoczesna i wielofunkcyjna, która stawia sobie za cel «być potrzebną» i «być właściwie postrzeganą»”. Autorka przywołała wyniki badania na temat świadomości usług bibliotecznych wśród wykładowców, które wskazywały na niezgodne z rzeczywistością, bardzo zawężone postrzeganie funkcjonalności biblioteki. Przedstawiła propozycje doboru strategii marketingowej. Mgr Mariola Augustyniak (Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego) w referacie *Komputeryzacja jako czynnik ewolucji systemu biblioteczno-informacyjnego biblioteki naukowej* stwierdziła, że oprócz usprawnienia procesów bibliotecznych komputeryzacja wpłynęła na merytoryczną integrację systemu bibliotecznego. Mgr Alicja Paruzel (Biblioteka Politechniki Częstochowskiej) przedstawiła wyniki badań ankietowych dotyczących wykorzystania rozszerzonej w czasie i przestrzeni dostępności zbiorów i usług. Mgr Andrzej Koziara (Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego) omówił rozwiązania informatyczne zastosowane w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej w Katowicach. Mgr Elżbieta Tomczyńska (Biblioteka Główna Uniwersytetu Szczecińskiego) ukazała wpływ rozwoju systemu biblioteczno-informacyjnego uniwersytetu i technologii komunikacyjnej na zmianę przygotowania zawodowego bibliotekarza oraz na pozycję tej grupy pracowniczej w uczelni. Gospodarze konferencji zaprezentowali dwa referaty: mgr Urszula Poślada i mgr Grzegorz Szczypa omówili *Start i współczesność – Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, mgr Barbara Woźniak i mgr Małgorzata Ziółkowska w prezentacji *Od wykazu publikacji do narzędzia parametryzacji – dokumentacja dorobku naukowego pracowników Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Zintegrowanym Systemie Zarządzania Uczelnia* ukazały kierunek rozwoju działalności dokumentacyjnej biblioteki prowadzący do integracji Biblioteki z uczelnia poprzez tworzenie narzędzi parametryzacji dorobku naukowego.

Sygnalizowane podczas sesji poświęconej usytuowaniu bibliotek akademickich w uczelni zagadnienia organizacji czasu w bibliotece zostały rozwinięte podczas sesji „Czas w bibliotece”. Dzięki wdrożeniu nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych współczesne ksiąźnice mogły zrealizować ideę biblioteki otwartej. Wydłużając czas udostępniania zbiorów w fizycznej przestrzeni i rozszerzając swą dostępność na przestrzeń wirtualną, powiększyły społeczność swych użytkowników. Mówiły o tym mgr Kornelia Choryńska (Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Poznaniu Filia w Swarzędzu) i dr Katarzyna Zygmunt (Biblioteka Główna i Centrum Informacji Naukowej Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu Filia nr 2 przy Wydziale Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu) w referacie *Czytelnik w piżamie, czyli nowa czasoprzestrzeń biblioteki*. Stwierdziły, że Internet jest idealnym uzupełnieniem oferty bibliotek, zwiększającym ich atrakcyjność i dostępność, a także ułatwiającym funkcjonowanie. Mgr Anna Myśliwska (Biblioteka Narodowa) w wystąpieniu zatytułowanym *Krótko, szybko, efektywnie. Ekonomiczny przekaz informacji bibliotecznej w trosce o czas użytkownika* przedstawiła wyniki badań wykorzystania przez naukowców źródeł dostępnych w Internecie oraz określenia preferencji, odnośnie do nowych narzędzi informacji. Wyniki badań mówiące o potrzebie uwiarygodnienia informacji pozyskanych w Internecie pozwoliły wnioskować o zapotrzebowaniu na pomoc biblioteki w zakresie konkretyzacji problemu wyszukiwawczego, nauczenia skutecznych technik lokalizowania użytecznych materiałów, oceny ich wartości, a także wskazania źródeł pozainternetowych.

Mgr Liliana Fabisińska (doktorantka na Wydziale Nauk Pedagogicznych Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie) podjęła próbę analizy spotkań autorskich w bibliotekach z perspektywy czytelnika, bibliotekarza i pisarza. Na podstawie literatury przedmiotu, wypowiedzi na blogach prowadzonych przez pisarzy i czytelników, ale także wyników własnych badań próbowała znaleźć receptę na udane spotkanie autorskie. Autorka niniejszego sprawozdania w podsumowaniu konferencji zatytułowanym frazą z Alexandra Pachmanna: *Biblioteki nie są zbiorami martwej materii – żyją, oddychają i wędrują przez czas* stwierdziła, iż przegląd funkcjonowania bibliotek w rozległej perspektywie czasu i przestrzeni przypomniał o ich aktywnym udziale w kulturze w każdym okresie dziejów. Zawsze były bibliotekami na miarę swoich czasów. Współczesne biblioteki funkcjonujące w epoce unikania nazwy „biblioteka”, konotującej treści przestarzałe i nieatrakcyjne, dostosowują swoje działania do potrzeb użytkowników. Jeśli ich nazwy ulegną przeobrażeniom, to będą one bibliotekami swoich czasów i na miarę człowieka tych czasów – czego oczekiwali przywoływani podczas tej konferencji intelektualności.